

İRAN SAVAŞI BAĞLAMINDA ÇİN'İN ORTADOĞU KRİZİNE YAKLAŞIMI VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER

Yener YILMAZ
Sinem TOPÇU

Analiz

SESA
Enstitüsü

Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Enstitüsü
Institute of Social Economic and Political Research

SESA

Enstitüsü

Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Enstitüsü
Institute of Social Economic and Political Research

Yener YILMAZ

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümünden 2001 yılında mezun olan Yener Yılmaz aynı tarihte Hazine Müsteşarlığı'nda göreve başlamıştır. New York Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2009 yılında mezun olan Yılmaz, Ağustos 2019-Mart 2023 döneminde Cumhurbaşkanı Yardımcılığı Kıbrıs İşleri Koordinatörlüğünde raportör olarak görev almış, ve ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Lefkoşa Hazine ve Maliye Müşaviri olarak da görev yapmıştır.

Yener Yılmaz, who graduated from the Department of Economics at Ankara University Faculty of Political Sciences in 2001, began working at the Undersecretariat of Treasury in the same year. Yılmaz, who graduated from the Department of International Relations at New York University in 2009, served as a rapporteur at the Office of the Vice President of the Republic for Cyprus Affairs Coordination between August 2019 and March 2023, and also worked as the Treasury and Finance Counsellor in Nicosia under the Ministry of Treasury and Finance.

SESA

Enstitüsü

Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Enstitüsü
Institute of Social Economic and Political Research

Sinem TOPÇU

Başkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi mezunu olup, akademik ilgi alanları diplomasi, uluslararası ilişkiler ve küresel siyaset üzerine yoğunlaşmaktadır. Lisans eğitimi süresince edindiği teorik birikimi çeşitli eğitim programları ve akademik çalışmalarla desteklemiştir. İleri düzey İngilizce bilgisine sahip olup, başlangıç seviyesinde Almanca bilmektedir.

Sinem Topçu is a graduate of the Department of International Relations and Political Science at Başkent University, and her academic interests focus on diplomacy, international relations, and global politics. During her undergraduate studies, she supported her theoretical background with various training programs and academic work. She has an advanced level of English and a beginner level of German.

İÇİNDEKİLER

İRAN SAVAŞI BAĞLAMINDA ÇİN'İN ORTADOĞU KRİZİNE YAKLAŞIMI VE TÜRKİYE İLE İLİŞKİLER.....	0
Yazar Hakkında.....	1
ÖZET.....	4
1. GİRİŞ.....	5
2. ÇİN'İN RESMİ SÖYLEMİ: İSTİKRAR VE MÜDAHALESİZLİK.....	6
2.1 Enerji Güvenliği Perspektifi.....	7
2.2 Ekonomik Bağlantılar ve Kuşak ve Yol Girişimi.....	7
3. ÇİN–KÖRFEZ İLİŞKİLERİ: EKONOMİK ÖNCELİK.....	8
3.1 Enerji Bağımlılığı ve Stratejik İstikrar.....	8
3.2 Enerji Zincirinde Derinleşme: Rafineri ve Petrokimya Ortaklıkları.....	9
3.4 Çin–KİK İlişkileri ve Serbest Ticaret Hedefi.....	9
3.5 Güvenlik Boyutu.....	10
4. ÇİN–İRAN İLİŞKİSİ: KONTROLLÜ YAKINLIK VE STRATEJİK SINIRLAR.....	11
5. ÇİN, AB VE DİĞER ÜLKELERLE OLAN İLİŞKİLERE YANSIMALAR..	13
6.TÜRKİYE–ÇİN İLİŞKİLERİNE YANSIMALAR	14
KAYNAKÇA;.....	16

ÖZET

ABD ve İsrail'in 28 Şubat 2026'da İran'a yönelik gerçekleştirdiği saldırılar, Ortadoğu ülkeleriyle derin stratejik ve ekonomik ilişkilere sahip olan Çin'i önemli ölçüde etkilemiştir. Savaşın başlangıcında Pekin yönetimi, askerî müdahaleyi eleştiren, diplomatik çözüm çağrılarını öne çıkaran ve öncelikle ekonomik çıkarlarını korumaya odaklanan temkinli bir politika izlemiştir. Bununla birlikte, son dönemde Çin'in İran'a istihbarat ve teknoloji transferi sağladığına ilişkin iddiaların gündeme gelmesi, Pekin'in hem Arap Körfez ülkeleriyle hem de ABD ile ilişkilerinde yeni kırılma noktaları yaratma potansiyeli taşımaktadır. Bu çalışma, Çin'in Ortadoğu'daki söz konusu çatışmaya yönelik tutumunu, Pekin'in resmî açıklamaları, Çinli akademik çevrelerin analizleri ve Çin merkezli düşünce kuruluşlarının raporları çerçevesinde kapsamlı bir şekilde irdelemektedir.

1. GİRİŞ

Çin açısından Ortadoğu, yalnızca enerji arz güvenliği bakımından değil, aynı zamanda Kuşak ve Yol Girişimi kapsamındaki altyapı ve lojistik yatırımlarının sürdürülebilirliği ile küresel ticaret ağlarının kesintisiz işleyişi açısından da stratejik bir öneme sahiptir. Enerji güvenliği bağlamında bakıldığında Çin'in günlük petrol tüketimi yaklaşık 15–16 milyon varil düzeyinde olup, bu miktarın yaklaşık 11–12 milyon varil/günlük kısmı ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Çin'in petrol ithalatının yaklaşık %50'sinin Ortadoğu kaynaklı olması, günlük 5–6 milyon varillik bir hacmin doğrudan bölgeye bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu durum Ortadoğu'yu Çin'in enerji güvenliği açısından vazgeçilmez bir tedarik havzası haline getirmektedir. Ülke bazında bakıldığında, Çin'in başlıca tedarikçileri arasında Suudi Arabistan (yaklaşık 1.6–1.8 milyon varil/gün), Irak (1.1–1.3 milyon varil/gün), Birleşik Arap Emirlikleri (0.7–0.9 milyon varil/gün), Kuveyt (0.4–0.5 milyon varil/gün) ve yaptırımlara rağmen dolaylı yollarla İran (0.8–1.2 milyon varil/gün) yer almaktadır. Bu dağılım, Çin'in enerji güvenliği açısından yalnızca İran değil aynı zamanda ve daha önemli ölçüde Körfez ülkelerine yüksek düzeyde bağımlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda Çin'in kriz karşısındaki tutumu, klasik askeri güç projeksiyonundan ziyade ekonomik ve diplomatik araçlar üzerinden şekillenmektedir. Çin'in bu yaklaşımı, son yıllarda giderek belirginleşen “çatışmadan kaçınarak etki üretme” stratejisinin bir yansımasıdır.

Bu analiz, Çin'in Ortadoğu'daki savaş karşısındaki pozisyonunu üç temel ekseninde analiz etmektedir:

- Resmi söylem ve diplomatik yaklaşım,
- Körfez ve İran ile ilişkilerin dengelenmesi,
- Türkiye–Çin ilişkilerine yansımalar.

2. ÇİN'İN RESMİ SÖYLEMİ: İSTİKRAR VE MÜDAHALESİZLİK

Çin'in Ortadoğu'daki kriz karşısındaki resmi söylemi, dikkatli ve dengeli bir dil üzerine kuruludur. Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalarda, çatışmanın yayılmasının önlenmesi ve tarafların diyalog yoluna dönmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü tarafından yapılan açıklamalarda şu ifadeler öne çıkmaktadır: “Çin, ilgili tarafları derhal ateşkese gitmeye ve siyasi çözüm yollarını aramaya çağırılmaktadır.”¹ Benzer şekilde Çinli diplomatik çevrelerde, Ortadoğu'daki gerilimin küresel ekonomik istikrar açısından ciddi bir risk oluşturduğu vurgulanmaktadır.

Çin Hükümeti'nin Orta Doğu Özel Temsilcisi Zhai Jun, 23 Mart 2026'da Pekin'deki Çin Kamu Diplomasisi Derneği tarafından düzenlenen bir etkinlikte “*Bu asla yaşanmaması gereken bir savaştır*” ifadesini kullanmış, çatışmanın Orta Doğu'nun güvenliğini ve istikrarını ciddi şekilde tehlikeye attığını, küresel ekonomiyi, enerjiyi ve nakliye yollarını etkilediğini ve tüm ülkelerin refahını tehdit ettiğini, Çin'in ise “*sorumlu, bir büyük güç ve Orta Doğu ülkelerinin samimi bir dostu olarak gerilimi söndürmek ve ateşkes için bölgesel barış ve istikrarı teşvik edeceğim*” belirtmiştir².

Çin resmi medyası olan *People's Daily* ve *Xinhua* analizlerinde, Ortadoğu'daki krizlerin temel nedeninin “uzun süreli istikrarsızlık ve dış müdahaleler” olduğu belirtilmekte ve çözümün “kapsayıcı diyalog” olduğu ifade edilmektedir³. Bu söylem üç temel unsura dayanmaktadır: Müdahalesizlik ilkesi, diplomatik çözüm vurgusu ve ekonomik istikrar önceliği.

Diğer taraftan, Çin'de ABD Başkanı Donald Trump'ın görünüşte savaş karşıtı olan söylemleri ile eylemlerinin çelişmesi de eleştiri konusu olmaktadır. ABD Başkanı'nın “ABD'yi deniz aşırı savaşların dışında tutma” niyetini defalarca dile getirmesine ve önceki rejim değişikliği operasyonlarını ve uzayan savaşları pek çok kez kamuoyu önünde eleştirmesine rağmen, ikinci döneminin üzerinden bir yıl geçmişken, Venezuela, İran, Yemen, Suriye, Irak, Somali ve Nijerya dahil birçok ülkede sayıları 600'e ulaşan askeri saldırılar başlatması, Venezuela devlet başkanı Nicolas Maduro'yu esir alması ve İran'a saldırıp Dini Lider Ali Hamaney'e suikast düzenlemek için İsrail ile güçlerini birleştirmesi ciddi eleştirilen almakta, bu tutum “iki yüzlü” ve “çifte standartlı” olarak görülmektedir⁴.

Genel olarak bakıldığında, Çin'in savaşla ilgili duruşu sertleşiyor gibi görünse de, bu aslında radikal bir tavırdan ziyade söylemsel bir ton değişikliğine işaret etmektedir. Çinli analistler İran rejiminin dayanıklılığı konusunda artık daha emin olsalar da, **savaşın yakın zamanda sona ermesini beklememektedirler**. Tüm bunların Pekin'in savaşla ilgili temkinli ama eleştirel duruşunu korumasına neden olduğunu görüyoruz⁵.

¹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, “Foreign Ministry Spokesperson's Remarks on the Middle East Situation,” March 2, 2026, <https://www.mfa.gov.cn>.

² “*Regime Survival and International Implications: China's Perspective on the Iran Crisis*”, Andrea Ghiselli, China Mediterranean, 24 Mart 2026, <https://www.chinamed.it/observer/regime-survival-and-international-implications-chinas-perspective-on-the-iran-crisis>

³ Xinhua News Agency, “Analyses on the Middle East Situation,” 2026, <https://www.xinhuanet.com>; People's Daily, “Commentary on the Middle East Crisis,” 2026, <http://www.people.com.cn>.

⁴ “*Washington's Actions Belie Its Words*”, Wang Lei, Institute of World Political Studies, CICIR, China-US Focus, 29 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/peace-security/washingtons-actions-belie-its-words>

⁵ “*Regime Survival and International Implications: China's Perspective on the Iran Crisis*”, Andrea Ghiselli, China Mediterranean, 24 Mart 2026, <https://www.chinamed.it/observer/regime-survival-and-international-implications-chinas-perspective-on-the-iran-crisis>

2.1 ENERJİ GÜVENLİĞİ PERSPEKTİFİ

Uzun yıllar boyunca Körfez Ülkelerinin istikrarı, Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen bir güvenlik garantisine dayanıyordu. Ancak, halihazırdaki kriz, ABD'nin ortaklarını koruma konusundaki yetersizliğini ve/veya isteksizliğini göstermekle kalmamış, aynı zamanda bu ülkeler kendilerini Washington-Tahran hesaplaşmasında "ikincil cephe" olarak bulmuşlardır. Bu nedenle, bu güvenlik şemsiyesi artık sorgulanır hale gelmiştir⁶.

Bu noktada, **China Institute of International Studies** tarafından yayımlanan analizlerde, Ortadoğu'nun Çin için "vazgeçilmez enerji kaynağı" olduğu vurgulanmaktadır⁷. Ayrıca, Çin ile Arap devletleri arasındaki dayanışmayı ve karşılıklı güveni güçlendirmek için ikinci Çin-Arap Devletleri Zirvesi'ne ev sahipliği yapacağı, Çin-KİK (Körfez İşbirliği Konseyi) Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerini hızlandıracağı ve ortak bir geleceğe sahip bir Çin-Arap topluluğu inşasına doğru ilerleneceği de ifade edilmektedir⁸.

Benzer şekilde, **Shanghai Institutes for International Studies** raporlarında da şu değerlendirme yer almaktadır: "Ortadoğu'daki herhangi bir büyük ölçekli çatışma, Çin'in enerji güvenliğini doğrudan tehdit etmektedir."⁹

Bu nedenlerle Çin ticari ilişkilerini ve enerji arz güvenliğini çeşitlendirme ilkesine sadık kalmaktadır. Çin'in enerji karması hem yakıt türü hem de rota bakımından çeşitlendirilmiştir. Orta Doğu dışında Avustralya, Orta Asya ve Rusya, Güney Amerika ve Afrika'dan ithalat yapmaktadır. Japonya ve Güney Kore tarafından ithal edilen doğal gazın neredeyse tamamı deniz yoluyla (LNG olarak) gelmekteyken —ki bu şu an füzelere ve yüksek sigorta primlerinin tehdidi altındadır— Çin'in gaz ithalatının sadece yarısından biraz fazlası deniz yolundadır; geri kalanı ise Rusya'ya bağlı "Sibirya'nın Gücü 1" gibi kara hatlarından gelmektedir¹⁰.

2.2 EKONOMİK BAĞLANTILAR VE KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ

Çin'in Ortadoğu politikasının ekonomik boyutu, **Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative – BRI)** çerçevesinde daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. 2013 yılında ilan edilen bu girişim, yalnızca altyapı projelerinden oluşan bir ekonomik program değil; aynı zamanda Çin'in küresel ticaret ağlarını yeniden yapılandırma ve Avrasya merkezli bir ekonomik bütünleşme yaratma hedefinin bir parçasıdır. Bu bağlamda Ortadoğu, Çin'in doğudan batıya uzanan ticaret ve enerji koridorlarının kesişim noktasında yer alması nedeniyle stratejik bir önem kazanmıştır.

Çinli akademik çevrelerde Ortadoğu'nun bu konumu açık biçimde vurgulanmaktadır. **Chinese Academy of Social Sciences** tarafından yayımlanan çalışmalarda, bölgenin Çin'in Batı'ya açılan ekonomik koridorunun merkezinde yer aldığı ifade edilmekte ve bu durumun yalnızca coğrafi değil, aynı zamanda yapısal bir bağımlılık yarattığı belirtilmektedir.¹¹ Bu yaklaşım, Ortadoğu'nun Çin açısından yalnızca bir geçiş güzergâhı değil, küresel ekonomik sistemde bağlantısallığın sağlandığı temel bir düğüm noktası olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Bu çerçevede Kuşak ve Yol Girişimi, Ortadoğu'da enerji ve ticaret ağlarının entegre edilmesini amaçlayan çok katmanlı bir yapı ortaya koymaktadır. Çin'in bölgedeki yatırımları limanlar,

⁶ "RIPPLE EFFECTS FROM THE MIDDLE EAST", JIN LIANGXIANG, CHINA-US FOCUS, 13 MART 2026, [HTTPS://WWW.CHINAUSFOCUS.COM/PEACE-SECURITY/RIPPLE-EFFECTS-FROM-THE-MIDDLE-EAST](https://www.chinausfocus.com/peace-security/ripple-effects-from-the-middle-east)

⁷ *China Institute of International Studies, Report on China's Middle East Policy, Beijing: CIIS, 2025.*

⁸ "Opening up New Horizons for Major-Country Diplomacy with Chinese Characteristics at a Crucial Historical Juncture", Keynote Speech by H.E. Wang Yi, at the Symposium on the International Situation and China's Foreign Relations 5 Ocak 2026, https://www.ciis.org.cn/english/MediaCenter/NEWS_183/202601/t20260105_10440.html

⁹ *Shanghai Institutes for International Studies, Annual Report on the Middle East Situation, Shanghai: SIIS, 2025.*

¹⁰ "The Strait of Hormuz Is Burning, But China Is Not Panicking", James Char, *The Diplomat*, 27 Mart 2026, <https://thediplomat.com/2026/03/the-strait-of-hormuz-is-burning-but-china-is-not-panicking/>

¹¹ *Chinese Academy of Social Sciences (CASS), Report on China–Middle East Economic Cooperation under the Belt and Road Initiative, Beijing, 2025.*

demiryolları, enerji tesisleri ve lojistik merkezler üzerinden genişlerken, bu altyapı projeleri Çin'in Avrupa ve Afrika pazarlarına erişimini kolaylaştırmakta ve küresel tedarik zincirlerinde alternatif güzergâhlar oluşturmaktadır. Bu durum, Çin'in yalnızca üretim gücüyle değil, aynı zamanda küresel ticaretin akış yönünü belirleyen bir aktör olarak konumlanmasını sağlamaktadır.

Ancak bu ekonomik genişleme, beraberinde önemli kırılganlıklar da üretmektedir. Ortadoğu'daki savaşın uzaması, Çin'in inşa etmeye çalıştığı bu bağlantısallık ağını doğrudan tehdit etmektedir. Bölgedeki çatışmaların yoğunlaşması, ticaret hatlarının kesintiye uğrama riskini artırmakta, deniz ve kara taşımacılığı maliyetlerini yükseltmekte ve altyapı yatırımlarının güvenliğini zayıflatmaktadır. Bu durum, Çin'in ekonomik varlığı ile bölgesel istikrar arasındaki doğrudan ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

Nitekim Çin resmi söyleminde sıkça vurgulanan "istikrar" kavramı, bu bağlamda yalnızca siyasi bir hedef değil, aynı zamanda ekonomik bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Çinli politika analizlerinde, Ortadoğu'daki istikrarsızlığın yalnızca bölgesel değil, küresel tedarik zincirleri üzerinde de zincirleme etkiler yaratabileceği ifade edilmektedir.¹² Bu nedenle Pekin yönetimi, askeri angajmandan kaçınmakla birlikte, bölgedeki ekonomik düzenin korunmasını öncelikli hedef olarak belirlemektedir.

3. ÇİN-KÖRFEZ İLİŞKİLERİ: EKONOMİK ÖNCELİK

Çin'in Ortadoğu politikasında Körfez ülkeleri, yalnızca enerji tedarikçisi olarak değil; aynı zamanda ticaret, finans, lojistik ve sanayi entegrasyonu açısından çok katmanlı bir stratejik alan olarak öne çıkmaktadır. Pekin açısından Körfez, enerji güvenliğinin sağlandığı bir coğrafya olmanın ötesinde, Kuşak ve Yol Girişimi'nin batıya açılan en kritik düğüm noktalarından biridir. Bu nedenle Çin'in bölgeye yaklaşımı, İran ile olan ilişkilerden farklı olarak daha kurumsallaşmış ve uzun vadeli ekonomik çıkarlar üzerine inşa edilmiştir.

Mart 2026'da Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, yalnızca çatışmanın yayılmasına karşı çıkılmamış; aynı zamanda Körfez ülkelerinin "*egemenliği, güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması*" gerektiği açık şekilde vurgulanmıştır¹³. Bu ifade, Çin'in kriz anlarında dahi Körfez'i ayrı bir stratejik eksen olarak konumlandığını göstermektedir.

3.1 ENERJİ BAĞIMLILIĞI VE STRATEJİK İSTİKRAR

Çin'in Körfez'e verdiği önceliğin temelinde enerji bağımlılığı yer almaktadır. Çin, petrol ithalatının önemli bir bölümünü Körfez bölgesinden sağlamaktadır ve bu durum Pekin'in dış politikasında belirleyici bir faktör haline gelmiştir. Aralık 2025'te Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Suudi Arabistan ile yaptığı görüşmede, iki ülke arasında "geleneksel enerji iş birliğinin derinleştirilmesi" gerektiği vurgulanmıştır¹⁴. Bu söylem, enerji tedarikinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda stratejik bir istikrar ilişkisi olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Dünyanın en büyük petrol ithalatçısı olarak İran savaşı, Çin için önemli bir tehdit oluştursa da Pekin'in yıllardır böyle bir krize hazırlandığı ifade edilmektedir. 2025 yılında Çin, ham petrolünün yaklaşık yarısını ve sıvılaştırılmış doğal gazının (LNG) neredeyse üçte birini Orta Doğu'dan ithal

¹² Chinese Academy of Social Sciences (CASS)

¹³ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Wang Yi Meets with Saudi Arabian Leaders," December 16, 2025,

¹⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "Wang Yi Meets with Saudi Arabian Leaders," December 16, 2025,

etti. Ancak stratejik fosil yakıt stoklarını agresif bir şekilde artırdı. Çin'in, toplamda **1,3 milyar varil** ile dünyanın en büyük acil petrol rezervlerine sahip olduğu tahmin ediliyor¹⁵. İran'ın Çin'in petrol ithalatındaki payına ilişkin tahminler %13 ile %20 arasında değişse de, "*gölge filo*"¹⁶ sevkiyatlarının ve aracı devletler üzerinden yapılan transferlerin gizli doğası gereği pratikte bu oran muhtemelen daha yüksektir¹⁷.

Çin resmi medyası, 2026 yılında Ortadoğu'daki saldırıların petrol tesislerini hedef almasının küresel enerji krizi riskini artırdığını açıkça ifade etmiştir¹⁸. Bu durum, Pekin'in neden bölgedeki istikrarı ekonomik güvenliğin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğünü açıklamaktadır.

3.2 ENERJİ ZİNCİRİNDE DERİNLEŞME: RAFİNERİ VE PETROKİMYA ORTAKLIKLARI

Çin'in Körfez politikası yalnızca ham petrol ithalatına dayanmamaktadır. Son yıllarda Çinli şirketler, Körfez ülkeleriyle birlikte rafineri ve petrokimya alanında ortak yatırımlar geliştirmektedir.

Bu dönüşümün en somut örneklerinden biri, 2025 yılında Sinopec ile Saudi Aramco arasında imzalanan Yanbu Rafineri genişleme anlaşmasıdır. Söz konusu proje, yalnızca rafineri kapasitesini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda petrokimya üretimini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir¹⁹.

Öte yandan; İran, Pekin'in Körfez ve Kuzey Afrika odaklı lojistik zincirlerinin kritik bir düğüm noktası, Çin, Hazar Denizi ile Güney İran limanlarını birbirine bağlayan ve petrolün Avrupa ile Asya'ya ihraç edilmesini sağlayan boru hatlarında olduğu gibi, ülkedeki petrol ve gaz altyapısının ana kolaylaştırıcısı konumundaydı. 2021 yılında **Çin ve İran; demiryolları, rafineriler, petrokimya tesisleri ve diğer bağlantı odaklı altyapıları kapsayan 25 yıla uzanan ve 400 milyar dolara ulaşan bir ortaklık imzalamıştı**. Şimdi ise savaş nedeniyle, Tahran'da yaşanacak bir eksen kaymasının, bu yatırımları temelden tehlikeye sokması ve Çin'in bölgedeki ana yatırım sağlayıcı olarak gücünü azaltması ihtimali bulunmaktadır²⁰.

3.4 ÇİN-KİK İLİŞKİLERİ VE SERBEST TİCARET HEDEFİ

Çin'in Körfez yaklaşımı yalnızca ikili ilişkiler üzerinden değil, aynı zamanda bölgesel ölçek üzerinden şekillenmektedir. Çin, Körfez ülkelerini tek tek aktörler olarak değil, **Körfez İş Birliği Konseyi (KİK)** çatısı altında bütünleşmiş bir ekonomik blok olarak değerlendirmektedir.

Aralık 2025'te yapılan Çin-KİK görüşmelerinde, serbest ticaret anlaşmasının hızlandırılması ve ekonomik iş birliğinin derinleştirilmesi hedefleri açıkça dile getirilmiştir²¹. Bu bağlamda Çin, Körfez'i yalnızca enerji kaynağı olarak değil; aynı zamanda entegre bir pazar ve stratejik ekonomik ortak olarak konumlandırmaktadır.

¹⁵ "The Iran war will cement China's superpower status", Tej Papikh, Financial Times, 29 Mart 2026, <https://www.ft.com/content/47edd17c-366f-42e4-b0cf-c20e065210d2?syn-25a6b1a6=1>

¹⁶ Gölge filo (veya karanlık filo), yaptırım uygulanan ülkelerin (özellikle; Rusya, İran, Venezuela) petrol ve diğer mallarını taşımak için kullandığı, sahipliği gizli, eski ve genellikle sigortasız tankerlerden oluşan gizli bir ağ olup, gemilerin takip sistemlerinin (AIS) kapatılıp, sahte bayraklar ve rota değişiklikleriyle Batı yaptırımlarının delinerek yakıt taşımacılığı yapılması üzerinden yürütülmektedir.

¹⁷ "China's Delicate Balancing Act on Iran", Brian Wong, Centre on Contemporary China and the World, HKU and Rhodes Scholar, China-US Focus, 27 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/chinas-delicate-balancing-act-on-iran>

¹⁸ Xinhua News Agency, "Sinopec-Saudi Aramco Yanbu Refinery Expansion Project Launched," April 9, 2025

¹⁹ China National Petroleum Corporation (CNPC), "China-Saudi Energy Cooperation and Downstream Integration Projects," 2025.

²⁰ "China's Delicate Balancing Act on Iran", Brian Wong, Centre on Contemporary China and the World, HKU and Rhodes Scholar, China-US Focus, 27 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/chinas-delicate-balancing-act-on-iran>

²¹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "China-GCC Talks and Free Trade Agreement Negotiations," December 2025.

Pekin'e göre, KİK ile imzalanacak bir STA, yalnızca gümrük vergilerini düşürmekle kalmayacak, aynı zamanda olası bir İran savaşında Çin'in enerji güvenliğini garanti altına alacak lojistik bir koridor işlevi görecektir. Bu doğrultuda Çin, "Kuşak ve Yol" vizyonu kapsamında Körfez'i, İran ile Batı arasındaki çatışma riskinden yalıtılmış, korunaklı bir "ekonomik kale" haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Ancak, ABD-İsrail-İran ekseninde yaşanan savaş ve İran merkezli gerilimlerden kaynaklı olası bir bölgesel çatışma senaryosu, Çinli stratejistler tarafından ekonomik entegrasyonun önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Çin Çağdaş Uluslararası İlişkiler Akademisi (CICIR) ve Shanghai Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü (SIIS) gibi kuruluşların analizlerinde vurgulandığı üzere Pekin, İran ile yaşanacak topyekûn bir savaşın Hürmüz Boğazı'ndaki enerji akışını felç edeceğinden ve KİK ile yürütülen Serbest Ticaret Anlaşması (STA) süreçlerini süresiz askıya alacağından endişe etmektedir²². Nitekim, 2 Mart 2026 tarihi itibarıyla bu risk gerçekleşmiş ve İran Devrim Muhafızları Ordusu Genel Komutanlığı tarafından Hürmüz Boğazının ABD ve İsrail'in saldırılarına karşılık kapatıldığını açıklamış, ardından ödemelerini Yuan cinsi yapan gemilerin geçişine izin vermiş, ABD ve İsrail bayraklı gemilere ise saldırılar düzenlemiştir.

3.5 GÜVENLİK BOYUTU

Çin Sosyal Bilimler Akademisi'nden kıdemli uzman Tang Zhichao, *Qinshi* dergisinde ABD-İsrail saldırılarının İran rejimi üzerindeki etkilerini dört başlıkta özetlemiştir:

- **Siyasi ve askeri liderliğin hedef alınması:** "Liderlik kadrosunun felç edilmesi."
- **Devlet aygıtının işleyişinin bozulması:** "İç bölünme söylentileri ve ordu içinde isyan kışkırtma çabaları."
- **Ulusal birliğin tehlikeye atılması:** "İran içindeki etnik ve mezhebi grupların desteklenerek iç savaş senaryolarının körüklenmesi."
- **"Renk devrimi" ile askeri eylemin birleştirilmesi:** "Sokak eylemleriyle rejimi devirme çabası."

Buna rağmen **Çin'li uzmanlar, İran rejiminin hayatta kalma becerisi konusunda iyimser bir yaklaşım ortaya koymaktadır.** Şanghai Uluslararası Araştırmalar Üniversitesi'nden Shu Meng, Mücteba Hamaney'in yeni dini lider olarak seçilmesinin bir "hanedan" meselesinden ziyade, Devrim Muhafızları'nın sadakatini hızla sağlayacak bir "savaş durumu acil önlemi" olduğunu savunuyor²³. Diğer taraftan, Çin'in Körfez'deki rolünün en önemli sınırlılığı güvenlik alanında ortaya çıkmaktadır. Pekin, bölgedeki askeri dengelere doğrudan müdahil olmamakta ve güvenlik sağlayıcı rol üstlenmemektedir. Çin'in Ortadoğu politikasında Körfez ülkelerinin İran'a göre daha öncelikli olduğu açık şekilde görülmektedir. Bunun temel nedeni, Körfez'in Çin'e sunduğu çok boyutlu ekonomik fırsatlardır. Bu nedenle Çin, İran ile ilişkilerini sürdürmesine rağmen Körfez ülkeleri ile daha kapsamlı ve kurumsal bir ilişki geliştirmektedir. Aralık 2025'te KİK ile yapılan görüşmelerde enerji iş birliği ve ekonomik entegrasyonun özellikle vurgulanması, bu önceliği açıkça göstermektedir²⁴.

Savaşın ilk bir ayında yaşananlar ve ABD'nin havadan bombalama dışında İran'da rejim değişikliği konusunda bir başarı elde edememesi ve özellikle kendi kuvvetlerine ve Körfez ülkelerine yönelik İran misillemelerini engellemek karşısında yaşadığı başarısızlıklar, önümüzdeki haftalarda gerçekleşmesi beklenen **Xi-Trump zirvesini kritik bir hale getirmektedir.** Bu zirve ezberleri bozan gelişmelere sahne olabilir. Çin lideri, enerji güvenliği ve özerkliğiyle ilgili geniş bir talep paketinin parçası olarak İran meselesini masaya getirebilir. Eğer savaşın gidişatına ilişkin kuvvetli

²² "China urges Gulf nations to seal free trade agreement", Bilaterals.org, 15 Aralık 2025, <https://www.bilaterals.org/?china-urges-gulf-nations-to-seal>

²³ "Regime Survival and International Implications: China's Perspective on the Iran Crisis", Andrea Ghiselli, China Global South Project, 25 Mart 2026, <https://chinaglobalsouth.com/analysis/china-stance-iran-war-analysis/>

²⁴ Shanghai Institutes for International Studies (SIIS), "China's Economic Strategy in the Gulf versus Iran," 2025.

bir "pazarlık" yapılabilir ve çatışmanın sonlandırılması ihtimali belirirse, **savaştan hedeflerine ulaşamayan Beyaz Saray'ın, İran rejiminin değişmesini şart koşmayan ancak ABD'ye karşı daha kabul edilebilir bir tutum takınmasını öngören bir çıkış yoluna ikna edilebileceği ihtimali gözden kaçırılmamalıdır**²⁵.

4. ÇİN-İRAN İLİŞKİSİ: KONTROLLÜ YAKINLIK VE STRATEJİK SINIRLAR

Çin ile İran arasındaki ilişkiler, yüzeyde stratejik ortaklık olarak tanımlansa da yapısal olarak incelendiğinde bu ilişkinin sınırlı, kontrollü ve büyük ölçüde ekonomik temelli olduğu görülmektedir. Pekin yönetimi açısından İran hem fırsatlar hem de ciddi riskler barındıran bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle Çin'in İran politikası, klasik müttefiklik ilişkilerinden farklı olarak, **denge, esneklik ve risk yönetimi** üzerine kuruludur. İran, Çin için önemli bir enerji kaynağı olmakla birlikte, uluslararası yaptırımlar, bölgesel istikrarsızlık ve siyasi belirsizlikler nedeniyle "yüksek riskli ortak" kategorisinde değerlendirilmektedir²⁶. Bu çerçevede Çin'in İran ile ilişkilerinde üç temel boyut öne çıkmaktadır: ekonomik iş birliği, jeoekonomik fırsatlar ve stratejik sınırlamalar.

İlk olarak ekonomik boyut, Çin-İran ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır. İran, Çin için önemli bir petrol tedarikçisi olup özellikle yaptırımlar nedeniyle piyasa fiyatının altında enerji sağlayabilen bir aktördür. Bu durum Çin'e kısa vadeli ekonomik avantaj sağlamaktadır. Ancak Çin'in enerji stratejisi yalnızca İran'a bağımlı değildir. Aksine Pekin, Körfez ülkeleri, Rusya ve diğer kaynaklar üzerinden enerji arzını çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Çin'in İran ile ilişkisi, zorunlu bağımlılıktan ziyade **fırsat odaklı esnek bir enerji ilişkisi** olarak değerlendirilmelidir²⁷.

İkinci olarak jeoekonomik boyut, İran'ın Kuşak ve Yol Girişimi içindeki konumu ile ilgilidir. İran, Orta Asya ile Ortadoğu arasında bir köprü işlevi görmek ve kara koridorları açısından önemli bir geçiş noktası oluşturmaktadır. Bu nedenle Çinli akademik çalışmalarda İran'ın "jeoekonomik değeri yüksek" bir ülke olduğu vurgulanmaktadır²⁸. Çin için önemli bir bağlantı noktası olsa da, **istikrarsız bir yatırım ortamı** olarak değerlendirilmektedir.

Üçüncü ve en kritik boyut ise stratejik sınırlamalardır. Çin, İran ile ilişkilerini geliştirirken aynı zamanda Körfez ülkeleri, ABD ve küresel ekonomi ile olan ilişkilerini de göz önünde bulundurmaktadır. Bu nedenle Pekin, İran ile ilişkilerinde belirli bir mesafeyi korumaktadır. Çin'in 2026 Ortadoğu savaşındaki tutumu bu durumun en açık göstergesidir. Çin, İran'a doğrudan askeri destek vermemiş, yalnızca diplomatik açıklamalarla sınırlı bir pozisyon almıştır. Aynı zamanda Çin'in Birleşmiş Milletler'de İran'ın Körfez ülkelerine yönelik saldırılarına karşı net bir tavır almaması, Pekin'in **denge politikasını sürdürme isteğini** ortaya koymaktadır.

Pekin'in İran ile ilişkisini "stratejik ortaklık" olarak tanımlamasına rağmen, bu ortaklığın sınırlarının oldukça net çizildiğini göstermektedir. Çin açısından İran, vazgeçilmez bir müttefik değil; **kontrollü şekilde iş birliği yapılması gereken bir aktördür**. Nitekim son gelişmeler bu yaklaşımı doğrulamaktadır. 2026 yılında yaşanan savaş sürecinde Çin'in en büyük devlet şirketlerinden birinin

²⁵ "China's Delicate Balancing Act on Iran", Brian Wong, Centre on Contemporary China and the World, HKU and Rhodes Scholar, China-US Focus, 27 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/chinas-delicate-balancing-act-on-iran>

²⁶ U.S.-China Economic and Security Review Commission, *China-Iran Relations: A Limited but Enduring Strategic Partnership*, Washington, D.C., 2021.

²⁷ Middle East Institute, "Obstacles and Opportunities for Closer Iranian-Chinese Economic Cooperation," 2023

²⁸ Mohammadi, M., "The Geoeconomic Impacts of China's Belt and Road Initiative on Iran," *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 2025.

İran petrolü alımını durdurma kararı alması, Pekin'in ekonomik çıkarlarını siyasi ilişkilerin önünde tuttuğunu açık şekilde göstermektedir²⁹.

Çinli akademik ve politika çevrelerinde de İran'a yönelik bu temkinli yaklaşım açıkça görülmektedir. Çin'in İran ile ilişkilerinin, Kuşak ve Yol Girişimi açısından fırsatlar sunmasına rağmen, İran'ın uluslararası sistemdeki konumu ve yaptırımlar nedeniyle bu iş birliğinin sınırlı kaldığı ifade edilmektedir³⁰. Ayrıca İran'ın dış politika davranışlarının Çin'in bölgesel stratejilerini zorlaştırdığı ve Pekin'in özellikle Körfez ülkeleri ile ilişkilerini riske atabilecek potansiyel taşıdığı da vurgulanmaktadır³¹. Bu bağlamda Çin-İran ilişkisi, klasik anlamda bir ittifaktan ziyade **asimetri ve ihtiyat üzerine kurulu bir ortaklık** olarak tanımlanabilir. Sonuç olarak Çin'in İran politikası, üç temel ilke üzerinden şekillenmektedir: ekonomik fırsatların değerlendirilmesi, bölgesel risklerin sınırlandırılması ve diğer aktörlerle ilişkilerin dengelenmesi. Bu çerçevede İran, Çin için önemli ancak sınırlı bir ortak olmaya devam etmektedir. Ortadoğu'daki savaş, bu ilişkinin doğasını daha görünür hale getirmiş ve Çin'in önceliğinin İran değil, bölgesel istikrar ve enerji güvenliği olduğunu açık şekilde ortaya koymuştur.

²⁹ Reuters, "China's Sinopec Will Not Buy Iranian Oil, Executive Says," March 23, 2026, accessed March 29, 2026,

³⁰ Mohammadi, M., "The Geoeconomic Impacts of China's Belt and Road Initiative on Iran," *Journal of Infrastructure, Policy and Development*

³¹ Middle East Institute, "Obstacles and Opportunities for Closer Iranian-Chinese Economic Cooperation,"

5. ÇİN, AB VE DİĞER ÜLKELERLE OLAN İLİŞKİLERE YANSIMALAR

Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mao Ning'in 31 Mart 2026 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıda; Orta Doğu'daki çatışmalarda ABD ve İsrail'in askeri eylemlerine karşı güçlü bir eleştiri getirirken, diplomatik çözüm, enerji hatlarının güvenliği ve kültürel mirasın korunması konularında uluslararası topluma çağrıda bulunulmuştur. Avrupa Parlamentosu'ndan bir heyetin 8 yıl aradan sonra Çin'i (Pekin ve Şanghay) ziyaret edeceği doğrulandı. Bu ziyaretin iki yasama organı arasındaki anlayışı derinleştirilmesi ve Çin-AB ilişkilerini güçlendirmesi beklendiği ifade edildi³².

³² Foreign Ministry Spokesperson Mao Ning's Regular Press Conference on March 31, 2026, Ministry of Foreign Affairs People's Republic of China, https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/fyrbt/202603/t20260331_11884372.html

6. TÜRKİYE-ÇİN İLİŞKİLERİNE YANSIMALAR

Çin'in Türkiye'ye bakışında Ortadoğu'daki krizler, yalnızca bölgesel bir güvenlik sorunu olarak değil, aynı zamanda Avrasya bağlantısallığı, enerji ve lojistik güvenliği ile birlikte değerlendirilmesi gereken çok katmanlı bir mesele olarak ele alınmaktadır.³³ Çin Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye sayfasında yer alan resmi ikili ilişki özetinde, Türkiye açık biçimde hem "stratejik işbirliği ortağı" hem de Kuşak ve Yol güzergâhında "kara ve deniz hatlarının kavşağındaki bir merkez ülke" olarak tanımlanmaktadır.² Aynı resmi metin, 2010'da stratejik işbirliği ilişkisinin kurulduğunu, 2015'te hükümetlerarası işbirliği mekanizmasının devreye girdiğini ve bu mekanizmanın ikinci toplantısının 2024 Kasım'ında Pekin'de yapıldığını belirtmektedir.³⁴ Bu çerçevede, Çin açısından Türkiye'nin sadece ikili ilişkiler bakımından değil, daha geniş bölgesel denklem içinde de kurumsal öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Türkiye'nin önemi en çok ulaştırma ve bağlantısallık boyutunda öne çıkmaktadır. Şanghay Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü'nde yayımlanan kapsamlı bir değerlendirmede Türkiye, Kuşak ve Yol Girişimi'nin kara ve deniz hatlarının kesiştiği bir "merkez ülke" ve "lojistik dayanak noktası" olarak tanımlanmakta; ayrıca Çin'in bu girişimi kendi "Orta Koridor" yaklaşımıyla uyumlu bir fırsat olarak gördüğü vurgulanmaktadır. Aynı çalışmada Türkiye'nin Çin ile ilişkilerinde öncelikle ekonomik değer atfettiği, buna karşılık Çin'in Türkiye'yi daha çok güvenlik ve jeostratejik perspektiften değerlendirdiği belirtilmektedir.³⁵ Bu tespit, Ortadoğu'daki savaşın etkileri bağlamında daha da anlam kazanmaktadır. Bölgedeki çatışmaların Levant, Körfez ve Kızıldeniz hattında yarattığı kırılma arttıkça, Türkiye'nin Avrupa'ya uzanan kara ve demiryolu bağlantıları Çin açısından daha stratejik hale gelmektedir. Bu bağlamda Türkiye, yalnızca bir transit ülke değil; aynı zamanda Çin'in alternatif ticaret ve lojistik ağlarında risk dağıtıcı bir aktör olarak öne çıkmaktadır.³⁶ Başka bir ifadeyle, Ortadoğu'daki savaş ortamı Çin'in Türkiye'ye yönelik jeoekonomik bakışını güçlendirmekte ve Türkiye'yi Kuşak ve Yol Girişimi içinde daha kritik bir konuma taşımaktadır.

Bu durum, son dönemde Çin'in Türkiye'deki diplomatik söylemine de açık biçimde yansımaktadır. Çin'in Ankara Büyükelçisi Jiang Xuebin'in 31 Aralık 2025 tarihli değerlendirmesinde, Kuşak ve Yol Girişimi ile Türkiye'nin Orta Koridor planı arasındaki eşgüdümün hızlandığı, bu kapsamda ilk eşgüdüm çalışma grubu toplantısının gerçekleştirildiği ve ikili ekonomik ilişkilerin somut göstergelerle güçlendiği belirtilmektedir. Söz konusu değerlendirmede, 2025 yılının ilk on ayında Türkiye ile Çin arasındaki ticaret hacminin yüzde 7,7 artarak 43,3 milyar doları aştığı, Çin'in Türkiye'deki doğrudan yatırım stokunun 3,2 milyar dolara ulaştığı, merkez bankaları arasındaki yerel para swap anlaşmasının yenilendiği ve RMB takas bankasının Türkiye'de faaliyete geçtiği ifade edilmektedir.³⁷

Bununla birlikte Çin kaynakları, Türkiye'yi yalnızca bir lojistik ortak olarak değerlendirmemekte; aksine onu Batı kurumlarıyla bağlarını koruyan ancak aynı zamanda stratejik özerklik arayışı içinde olan bir orta güç olarak tanımlamaktadır. Çinli akademik literatürde Türkiye'nin bu ikili konumu, özellikle Ortadoğu bağlamında dikkat çekici bir analitik çerçeve sunmaktadır. Şanghay Uluslararası

³³ Shanghai Institutes for International Studies (SIIS), "China-Turkey Relations in the Context of the Belt and Road Initiative," *International Review*, 2019,

³⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "China-Turkey Relations," last modified November 2025

³⁵ Zou Zhiqiang, "China-Turkey Relations in the Context of the Belt and Road Initiative," *International Review* (Shanghai Institutes for International Studies)

³⁶ Chinese Academy of Social Sciences (CASS), *Report on the Belt and Road Initiative and Eurasian Connectivity*, Beijing, 2025.

³⁷ Jiang Xuebin, "Yeni Yıla Yeni Bir Başlangıç: Çin-Türkiye İlişkilerinde Yeni Bir Sayfa," Embassy of the People's Republic of China in Türkiye, December 31, 2025,

Araştırmalar Enstitüsü tarafından yayımlanan çalışmalarda, Türkiye'nin bölgedeki tek NATO üyesi olması nedeniyle güvenlik meselelerinde özgün bir konuma sahip olduğu; buna karşılık Çin'in Ortadoğu'da daha çok jeoekonomik çıkarlar üzerinden hareket ettiği vurgulanmaktadır.³⁸

Çin Uluslararası Sorunlar Araştırma Enstitüsü'nün 2025 tarihli "Ortadoğu'da yeni bölgesel düzen" analizinde de benzer bir tablo ortaya konulmaktadır. Söz konusu değerlendirmede, Suudi Arabistan gibi başlıca bölgesel aktörlerin Rusya'yı enerji ortağı, Çin'i ticaret ortağı ve Amerika Birleşik Devletleri'ni güvenlik ortağı olarak konumlandığı; ayrıca Türkiye'nin İran ve İsrail ile birlikte bölgesel denklemin başlıca güç merkezlerinden biri olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir.³⁹ Bu çerçevede, Çin'in Ortadoğu'daki rolünü askeri veya güvenlik temelli bir aktörlükten ziyade, ekonomik ve ticari etki üzerinden tanımladığını göstermektedir.

Çin perspektifinden bakıldığında bu yaklaşımın Türkiye'ye yönelik anlamı açıktır. Pekin yönetimi, Türkiye'yi ne yalnızca Batı blokunun bir uzantısı ne de tamamen bağımsız bir Avrasya gücü olarak görmektedir. Aksine Türkiye, Batı ile kurumsal bağlarını sürdüren ancak aynı zamanda bölgesel özerklik arayışı içinde hareket eden çok yönlü bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, Türkiye-Çin ilişkilerinin Ortadoğu'daki savaş bağlamında tam anlamıyla siyasallaşmasını engellemekte; ilişkilerin daha çok ulaştırma, enerji geçişi, ticaret ve finans gibi alanlarda fonksiyonel biçimde yoğunlaşmasına zemin hazırlamaktadır.

Dolayısıyla mevcut kriz ortamı, iki ülke arasında klasik anlamda bir ittifak ilişkisi üretmekten ziyade, karşılıklı çıkarların belirli alanlarda kesiştiği **işlevsel ve jeoekonomik temelli bir ortaklık modelini** güçlendirmektedir. Bu model, Çin'in bölgeye yönelik genel stratejisiyle de uyumludur; zira Pekin, Ortadoğu'da güvenlik sağlayıcı bir aktör olmaktan çok, ekonomik bağlantısallık ve ticari entegrasyon üzerinden etki üretmeyi tercih etmektedir.

Bu çerçevede Türkiye-Çin ilişkilerinin Ortadoğu'daki savaş bağlamında ideolojik ya da güvenlik temelli bir eksende değil, daha çok pragmatik ve jeoekonomik bir hat üzerinde ilerlediği anlaşılmaktadır. Ancak savaş sonunda Pekin'in Türkiye odaklı stratejik bir politika geliştirmesi beklenebilir. Çinli analizlerde de bu yaklaşım açık biçimde ortaya konulmakta; Türkiye'nin Kuşak ve Yol Girişimi içinde bir transit ülke olmanın ötesinde, bölgesel bağlantısallık ve ekonomik entegrasyon açısından önemli bir düğüm noktası olduğu vurgulanmaktadır.⁴⁰

³⁸ Shanghai Institutes for International Studies (SIIS), "Structural Balance and Institutional Competition in the Middle East: China and the United States," 2025

³⁹ China Institute of International Studies (CIIS), "Characteristics, Causes, and Impacts of the New Regional Order in the Middle East," 2025

⁴⁰ Chinese Academy of Social Sciences (CASS), *Report on the Belt and Road Initiative and Eurasian Connectivity*, Beijing, 2025.

KAYNAKÇA;

- Chinese Academy of Social Sciences (CASS). *Report on China–Middle East Economic Cooperation under the Belt and Road Initiative*. Beijing, 2025.
- Chinese Academy of Social Sciences (CASS). *Report on the Belt and Road Initiative and Eurasian Connectivity*. Beijing, 2025.
- Chinese Academy of Social Sciences (CASS). *Report on the Belt and Road Initiative and Eurasian Connectivity*. Beijing, 2025.
- “China's Delicate Balancing Act on Iran”, Brian Wong, Centre on Contemporary China and the World, HKU and Rhodes Scholar, China-US Focus, 27 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/chinas-delicate-balancing-act-on-iran>
- China Institute of International Studies. *Report on China's Middle East Policy*. Beijing: CIIS, 2025.
- China Institute of International Studies (CIIS). “Characteristics, Causes, and Impacts of the New Regional Order in the Middle East.” 2025.
- “China urges Gulf nations to seal free trade agreement”, Bilaterals.org, 15 Aralık 2025, <https://www.bilaterals.org/?china-urges-gulf-nations-to-seal>
- Jiang, Xuebin. “Yeni Yıla Yeni Bir Başlangıç: Çin–Türkiye İlişkilerinde Yeni Bir Sayfa.” Embassy of the People's Republic of China in Türkiye, December 31, 2025.
- Middle East Institute. “Obstacles and Opportunities for Closer Iranian-Chinese Economic Cooperation.” 2023.
- Middle East Institute. “Obstacles and Opportunities for Closer Iranian-Chinese Economic Cooperation.”
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. “China–Turkey Relations.” Last modified November 2025.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. “Foreign Ministry Spokesperson's Remarks on the Middle East Situation.” March 2, 2026.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. “Wang Yi Meets with Saudi Arabian Leaders.” December 16, 2025.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. “Wang Yi Meets with Saudi Arabian Leaders.” December 16, 2025.
- Mohammadi, M. “The Goeconomic Impacts of China's Belt and Road Initiative on Iran.” *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 2025.
- Mohammadi, M. “The Goeconomic Impacts of China's Belt and Road Initiative on Iran.” *Journal of Infrastructure, Policy and Development*.
- “Opening up New Horizons for Major-Country Diplomacy with Chinese Characteristics at a Crucial Historical Juncture”, Keynote Speech by H.E. Wang Yi, at the Symposium on the International Situation and China's Foreign Relations 5 Ocak 2026, https://www.ciis.org.cn/english/MediaCenter/NEWS_183/202601/t20260105_10440.html
- People's Daily. “Commentary on the Middle East Crisis.” 2026.
- “Regime Survival and International Implications: China's Perspective on the Iran Crisis”, Andrea Ghiselli, China Mediterranean, 24 Mart 2026, <https://www.chinamed.it/observer/regime-survival-and-international-implications-chinas-perspective-on-the-iran-crisis>
- Reuters. “China's Sinopec Will Not Buy Iranian Oil, Executive Says.” March 23, 2026.
- “Ripple Effects from the Middle East”, Jin Liangxiang, China-US Focus, 13 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/peace-security/ripple-effects-from-the-middle-east>
- Shanghai Institutes for International Studies. *Annual Report on the Middle East Situation*. Shanghai: SIIS, 2025.
- Shanghai Institutes for International Studies (SIIS). “China–Turkey Relations in the Context of the Belt and Road Initiative.” *International Review*, 2019.

- Shanghai Institutes for International Studies (SIIS). “Structural Balance and Institutional Competition in the Middle East: China and the United States.” 2025.
- “*The Iran war will cement China’s superpower status*”, Tej Papikh, Financial Times, 29 Mart 2026, <https://www.ft.com/content/47edd17c-366f-42e4-b0cf-c20e065210d2?syn-25a6b1a6=1>
- “*The Strait of Hormuz Is Burning, But China Is Not Panicking*”, James Char, The Diplomat, 27 Mart 2026, <https://thediplomat.com/2026/03/the-strait-of-hormuz-is-burning-but-china-is-not-panicking/>
- U.S.-China Economic and Security Review Commission. *China–Iran Relations: A Limited but Enduring Strategic Partnership*. Washington, D.C., 2021.
- Washington’s Actions Belie Its Words”, Wang Lei, Institute of World Political Studies, CICIR, China-US Focus, 29 Mart 2026, <https://www.chinausfocus.com/peace-security/washingtons-actions-belie-its-words>
- Xinhua News Agency. “Analyses on the Middle East Situation.” 2026.
- Xinhua News Agency. “Sinopec–Saudi Aramco Yanbu Refinery Expansion Project Launched.” April 9, 2025.
- Zou, Zhiqiang. “China–Turkey Relations in the Context of the Belt and Road Initiative.” *International Review*(Shanghai Institutes for International Studies).

SESA

Enstitüsü

Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Enstitüsü
Institute of Social Economic and Political Research

sesa.org.tr

[@sesaenstitüsü](https://twitter.com/sesaenstitüsü)

info@sesa.org.tr

Bademlidere Mah. 262. Sok. No:6
Çankaya/ANKARA